links: De *Aaltje Engelina* drooggevallen op het Wad. Goed te zien is dat het schip slechts 80 cm steekt

boven: Sytze Kooi achter het stuurwiel op de stevenaak *Aaltje Engelina*

onder: Karakteristieke kont van de stevenaak, een type dat de overgang van houten naar ijzeren schepen markeerde

Sytze Kooi: 'Het strijken van platbodemzeilen kan veel plezieriger'

Tot 2000 was Sytze Kooi charterschipper. Maar nu runt hij, samen met zijn vrouw Greta en rechterhand Fritz Gronau e.a., Sailcharter Friesland met een vloot van 16 ronde en platbodemjachten. Hij bedacht een manier om het grootzeil gemakkelijk te strijken in een zogeheten 'lazy bag'.

Tekst: **Wim de Bruijn** Foto's: **Theo Kampa** Interieurfoto's: **Fritz Gronau**

Nadat Sytze Kooi zijn verhuurvloot van motorjachten had verkocht, kon hij zijn locatie aan 't Ges in Sneek ruilen voor een mooie locatie in Leeuwarden-Zuid aan de Zwemmer 1. De winterstalling met jachthaven en werf ligt midden in een nieuwe woonwijk, zodat er bij het bedrijf kon worden gewoond. Er is ook sprake van een huurvloot van zestien ronde en platbodemjachten, die verspreid liggen over havens in Friesland. De schepen zijn van eigenaars en Kooi's Sailcharter Friesland verzorgt de verhuur en het onderhoud. Vanaf het seizoen 2017 ligt een groot deel van deze verhuurvloot in de Workumer Jachthaven, zodat de huurders kunnen kiezen voor IJsselmeer, Waddenzee of de Friese meren.

Sytze was als charterschipper gewend om met een kleine bemanning te zeilen, maar merkt nu hij wat ouder wordt, dat bijvoorbeeld het strijken van het grootzeil boven windkracht 5 een pittige klus is. Dat herkende hij ook bij zijn klanten die daar meer en meer tegenop gingen zien. Samen met Pierre Modderman van Zeilmakerij Molenaar in Grou bedacht hij eerst voor de Lemsteraak *Bellefleur* een manier om het grootzeil snel te strijken en op te bergen zonder veel krachtsinspanning en caprioles op het kajuitdak. Het resultaat van een aantal proeven werd de 'lazy bag'.

Handige oplossing

We kennen de *lazy jack* op scherpe jachten, een tweetal kraanlijnen met daaraan dunne lijnen, die op vaste afstanden aan de giek zijn verbonden. Laten we het grootzeil zakken, dan valt het zeil zigzaggend op de giek tussen die lijnen en het kan geen kant meer op.

Bij een platbodem met een gebogen gaffel en een losse broek moet je een andere oplossing zoeken. De heren bedachten een lange zak van lummel tot einde giek, die verstevigd is met twee lange zeillatten.

Het grootzeil wordt gehesen met het klauwval, terwijl de gaffel eerst in horizontale stand is gezet met het piekenval. Bij het doorzetten van het klauwval, loopt het piekenval automatisch mee omhoog zodat de gaffel horizontaal blijft. Als het voorlijk strak staat, wordt het klauwval belegd en vervolgens wordt het piekenval met een derdehandje, een takel op het piekenval, doorgezet tot de gaffel er goed bij staat. Als er gereefd moet worden dan laat je het zeil wat zakken, zet de smeerreep door en haakt de halstalie een oog hoger in en klaar is kees. De reefknuttels hoeven eigenlijk niet eens vastgeknoopt te worden, want het gereefde deel van het zeil ligt in de zak.

Moet het grootzeil worden gestreken, dan wordt de gaffel weer horizontaal gezet en kan het klauwval los worden gegooid. Het zeil valt in de lazy bag en hoeft alleen nog wat naar achteren getrokken te worden. Daarna wordt een lange rits vanaf het schootoog naar voren getrokken tot de gaffel. Ter plaatse van de gaffelspruit wordt de *bag* dichtgemaakt met klittenband of rits en het stuk tot de gaffelklauw zit weer dicht met een rits.

Toegegeven zo'n zak op de giek tijdens het zeilen verdient geen schoonheidsprijs, maar je hebt tijdens het strijken nooit meer een heen en weer slingerend grootzeil boven de roef van een aak of in de kuip van een visserman. Deze winter worden enkele aken van de verhuurvloot voorzien van deze handige lazy bag in combinatie met rolfokken. (Op de website van Sailcharter Friesland is hier meer over te vinden onder de button Easy Sailing.)

En de verwachting is dat nu meer mensen de stap tot het huren van een platbodem gaan nemen. Want velen zijn enthousiast over het zeilen met een platbodem, maar dat strijken van het grootzeil met veel wind, daar zagen ze erg tegen op. Natuurlijk is het ook een handig hulpmiddel voor andere platbodemzeilers!

OP ZOEK NAAR...

Er is nog steeds wat onduidelijkheid over de naam van de stevenaak. Sytze: 'Mijn vader kreeg bij aankoop de meetbrief waarop als eerst bekende naam *Engelina* stond. Omdat mijn vrouw Greta wiens naam officieel Margaretha is, niet vernoemd wilde worden, besloten we de eerste bekende naam en de laatste naam *Aaltje*, die van mijn moeder, te combineren. Bij het inkorten van het schip moest een nieuwe meetbrief worden gemaakt en toen bleek uit de oude gegevens dat *Margaretha* de allereerst bekende naam van het schip was geweest. Hoe raar kan het lopen!'

Op de webpagina van kustvaart forum had Sytze al eens een vraag rondom de stevenaak gelezen in de trant van: 'waar is die *Margaretha* gebleven'? Dus hij had zich al eens eerder verwonderd hoe dat nou toch kon. Graag zou hij daarom nog meer over de historie van het schip achterhalen, vooral over de periode van voor 1963.

Wie informatie heeft kan dat mailen naar: info@sailcharterfriesland.nl

boven: De 'lazy bag' bij de mast. Bij de gaffelspruit zit een stuk klittenband. Vanaf de spruit naar de gaffelklauw zit weer een ritssluiting. Aan de zijkanten is een lange zeillat ingenaaid

onder: De rolfok wordt gevoerd op een boom

Stevenaak Aaltje Engelina

Toen we een paar jaar geleden bij Sailcharter Friesland op bezoek waren, zagen we het casco liggen van een 22 m lange stevenaak. Sytze vertelde toen dat hij het schip ging intimmeren tot een luxe charterschip om met schipper te gaan verhuren. Door een ongeluk met zijn enkel schoven de plannen ruim twee jaar op. Maar nu was het zover en we konden aan boord stappen van een prachtig betimmerde stevenaak uit 1884, de *Aaltje Engelina*.

Eigenlijk is deze stevenaak een familieschip. Het had in 1904 de naam *Engelina* gekregen en zijn ouders kochten het in 1963 voor het vervoer van zand en grint vanuit Dokkum. De naam werd toen *Aaltje* naar zijn moeder. Zijn vader had drie schepen voor hun zand- en grinthandel. Toen eind jaren zestig de schaalvergroting in de binnenvaart een feit werd, was er geen bestaansrecht meer voor de stevenaak en moest die eigenlijk verkocht of gesloopt worden. Er was echter niemand die iets in het schip zag.

Vader Kooi verbouwde het tot woonschip en bleef er met zijn vrouw op wonen. Sytze had altijd tegen zijn vader gezegd: als je het schip wegdoet, dan ben ik geïnteresseerd. Dat was in 2004, Sytze nam de gok, kocht het schip en liet bij SRF het casco weer terugbrengen tot de oude lengte van 22 meter. Het stuurhuis werd gesloopt en er kwam een opbouw op en een grote kuip in het casco. Nadat al het ijzerwerk klaar was, kon er gestraald en geschilderd worden.

boven: Direct na binnenkomst is aan bakboord een gezellige hoekbank. Er tegenover is de kombuis

onder: De salon in het voorschip met veel zitruimte en achter klapdeurtjes een groot plasmascherm. Let op de zeer luxe betimmering!

Luxe charters

Maar door Sytze's problemen met zijn enkel ging alles veel trager dan de bedoeling was. Sytze had een charterschip voor ogen met de luxe van een J-klasser. Hij had daarvoor een mooie partij mahonie gekocht voor de betimmering. Van achter naar voren zien we een hut voor de schipper in het achterschip met een tweepersoonskooi en een kinderkooi, wastafel en toilet en alle technische apparatuur die ruim toegankelijk is vanuit de kuip. Ervoor, in de kuip, een grote stuurkolom met stuurwiel, alle instrumenten en drukknoppen voor de elektrische grootschoot en fokkenschootlieren en de zwaardlieren.

Omdat de rolfok op een boom draait en geschoot is via de overloop en er ook geen bakstagen zijn (het achterste want grijpt wat verder naar achteren aan), heb je tijdens het overstaggaan alleen je vingers nodig om de benodigde knoppen in te drukken voor de zwaarden. Na de kajuitingang met schuifluik kom je in een gezellige salon met ruime hoekbank en een open keuken, voorzien van koffiemachine tot vaatwasser. Daarna kom je in een lange gang met vijf tweepersoonshutten (de 2-persoonshutten kunnen tot 3-persoonshutten worden aangepast) en twee douches met toiletten. In elke hut is kastruimte en een wastafel met warm en koud stromend water en een handdoekenwarmer als radiator.

In het voorschip is een zeer ruime en gezellige salon, met veel zitruimte, alles is heel fraai betimmert en met twee salontafels. Achter klapdeurtjes gaat een groot plasmascherm schuil, goed voor TV, films en bedrijfspresentaties. Er is veel aandacht besteed aan klassieke kenmerken. Voor de lichtschakelaars is bijvoorbeeld gekozen voor ouderwetse (nieuw gemaakte) bakelietschakelaars. In een tafel is een oud kompas ingebouwd uit een van de vroegere schepen van Sytze.

Inclusief boegschroef

Aan dek zijn de gangboorden wat smal, maar dat is een eigenschap van een stevenaak omdat het, met een breedte van 5 m, geen brede schepen waren. De oorspronkelijk geklonken den is aangehouden om zoveel mogelijk ruimte in de hutten te krijgen. Ook opvallend is de geringe diepgang: slechts 80 cm bij een lengte van 22 meter!

Op de giek zien we het grootzeil ingepakt liggen in de lazy bag. De fok is voorzien van een heel goede rolinstallatie die vanuit de kuip bediend kan worden. De kluiverboom is sterk ingekort tot een boegspriet en daar zit een Blaid rolzeil (een soort van halfwinder) om het kluiverstag, ook weer vanuit de kuip bedienbaar. Dit zeil gebruik je tot windkracht 3 op ruime koersen.

Het 22 m lange schip is nu dus zo uitgerust dat Sytze het met zijn vrouw samen prima kan zeilen. Want na het zetten van het grootzeil kan alles vanuit de kuip met drukknoppen worden bediend. Hij verhuurde het schip een keer aan een echtpaar met twee jonge kinderen. Ze kwamen enthousiast terug, vooral ook omdat het voorzien is van een boegschroef met voldoende vermogen. Na tien jaar is deze stevenaak *Aaltje Engelina* met de paardenkont een super modern charterschip waar Sytze zelf ook graag op schippert.

VERHUURVLOOT

PLATBODEMVERHUUR FRIESLAND

Platbodemverhuur Friesland biedt particulieren een keuze uit diverse lemsteraken en andere platbodems.

Ze zijn van particulieren en worden verhuurd door Platbodemverhuur Friesland.
Het is mogelijk om bij de grotere aken een schipper erbij te huren.
Er worden ook cursussen in manoeuvreren en zeilen met platbodems gegeven.

Kijk voor alle informatie op:
www.platbodemverhuurfriesland.nl